

Recenze testu TIM³⁻⁵

autorů Hynek Cígler, Michal Jabůrek, Ondřej Straka a Šárka Portešová

Recenzent: PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D., výzkumná pracovnice na Katedře psychologie FF UK a ředitelka organizace DYS-centrum[®] Praha z. ú.

Ve školním roce 2015/2016 se shodou okolností Česká školní inspekce detailněji zabývala prací škol se žáky, kteří vykazují nadání v určité vzdělávací oblasti. Ze zjištění vyplynulo, že školy nadání žáků mnohdy přehlížejí, řada škol nevyužívá žádné specifické postupy práce, jež by vedly k rozvoji nadaných žáků a podpoře jejich potenciálu. I zkušenosti z praxe často ukazují, že nadaní žáci jsou ve škole často vnímáni jako ti, kterým se učení příslušného vyučovacího předmětu jednoduše daří dobře, v horších, ovšem nikoli výjimečných případech, jsou chápáni jako žáci problematičtí, protože jim nestačí standardní výuka, někdy dokonce tuto výuku narušují svými dotazy a požadavky. Mají-li žáci nadání pro určitou oblast, očekává se, že ho budou rozvíjet formou volnočasových, mimoškolních aktivit, a to dokonce i tehdy, když se jedná o sféru ve výuce běžně zastoupenou tradičními vyučovacími předměty. Právě proto je oceněníhodné, že si autoři metody TIM³⁻⁵ zvolili téma matematického nadání a vytvořili nástroj, jenž umožňuje jeho detailnější prozkoumání. Za pozornost stojí také fakt, že se jedná o jeden z mála diagnostických nástrojů, jež se zaměřují na potenciál jedince, nikoli na jeho deficity.

TIM³⁻⁵ byl vyvíjen s maximální důsledností a důkladností. Počáteční koncepce testu je v Uživatelském manuálu popsána velmi zevrubně. Pozornost je věnována klíčovým teoriím matematického nadání, jež jsou vzájemně konfrontovány a kriticky hodnoceny. Mnohdy se ukazuje, že velmi podrobné teorie a přístupy nemají oporu v obsáhlejších výzkumech, což autoři komentují a dávají do souvislosti s východisky své metody. Na závěr si stanovují klíčové oblasti, v nichž lze matematické nadání sledovat.

Za pozornost také stojí, že test umožňuje variabilitu hodnocení odpovědí. Jinými slovy, zvažuje možnosti, jak mohou žáci úlohy řešit, hodnocení není postaveno pouze na výsledcích výpočtů, ale sleduje postupy, dokonce specificky skóruje běžné chybné odpovědi, jež svědčí pro matematické uvažování na vyspělejší úrovni a spíše jsou způsobeny nepřesností ve výpočtu. Hodnocení nestaví jen na tom, co je zjevné (zapsaný výsledek), ale zvažuje způsoby přemýšlení probandů, jejich flexibilitu, dokonce odlišuje způsoby možných řešení, resp. odpovědí, jež lze očekávat od žáků, kteří matematiku dobře ovládají, avšak spíše neprojevují specifické nadání pro tuto oblast. V této souvislosti je oceněníhodné také citlivé zvažování cílové skupiny žáků, pro něž lze test využít. Administrátoři metody jsou rozhodně zrazováni od jejího plošného použití, zejména pak v nižších věkových skupinách, což by vedlo k demotivaci žáků a jejich negativnímu hodnocení, pokud by jejich matematické dovednosti nebyly vysloveně nadprůměrné.

Komplexní zpracování veškerých získaných dat, za využití Raschova modelu, je obdivuhodné. Informace jsou prezentovány velmi detailně, všechny postupy jsou zdůvodňovány a precizně popisovány. Je zjevné, že se na standardizaci podíleli autoři s excelentní psychometrickou erudicí.

Za drobný, avšak řešitelný, nedostatek pokládám poněkud větší množství překlepů v jinak velmi čtivě zpracovaném textu. Jsou užívány pojmy skóre i skór - pokládala bych za vhodné toto sjednotit (v psychologii se, pokud se nepletu, stále ještě preferujeme užití maskulinního tvaru). Jiným příkladem je odpověď u položky B10 na straně 79 v Uživatelské příručce, kde je uvedeno číslo 240 - chápu-li dobře, mělo by tam být uvedeno číslo 30.

Blahopřeji autorům k vytvoření jedinečného a užitečného diagnostického nástroje a vřele doporučuji, aby vynaložili dostatečné úsilí pro jeho šíření do výzkumu i praxe.

V Praze, 3. 1. 2017

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.